

IV, 3

Liber eram et placida securus pace fruebar:
Nunc mihi, Libertas, pacis amica, uale!
Scilicet incauto mihi raetia caeca tetendit
Meque improuisa casse fefellit Amor.
Nec me irretiri satis est, uerum improbus ille 5
Nunc iterat saeua uulnera mille manu
Visceribusque meis, incertum, uictor iniquus
Luminibusne tuis spicula plura ferat.
Nec uacuae sentit dispendia multa pharetrae
Vt uatem telis obruat ille suis; 10
Impulsuque leui quamuis superabilis essem,
Aurea consumpsit saeuior arma deus.
Dumque furit nimium, puer ille remansit inermis –
Hoc illi precio laurea nostra fuit –
Parua nec exiguo uenit uictoria damno: 15
Pectoris heu tanti est parua rapina mei!
Quid mirum, qua nunc uictor feritate superbit,
Nec mihi nec telis consuluisse suis?
Plura nec egessit Paeon P[h]ythone necando
Taela quot Idalius prompsit acerba puer. 20

IV, 3

Slobodan posve u blâgōm ja sam uživao miru:
 Zbogom, Slōbodo, sad, mira drugarice ti!
 Nēoprēzna me, naime, uhvati Amor¹ u zâmku,
 Mreže njegove plijēn tako sam postao ja.
 To što me sapeo, nije mu dosta, već bezumnik ovaj 5
 Bijesno zadaje k tom tisuću rana mi sad.
 Makar mi prōbode srce, u pōbjedu siguran nije:
 Oštrice nove će dat tvojih mu očiju sjaj.
 Nije žao mu bilo nimalo tobolac praznit
 Kako bi pjesnika svog srušio strijelom na tlō; 10
 Premda laganim udarcem nadvladan posve već bījāh,
 Zlatnog se oružja k tom mašio bezočni bog.
 Dok je bjesnio tako, dječak bez oružja osta –
 Cijena pobjede tē lovor pak bījāše moj –
 Pobjeda to je mala, ali gubitak je velik: 15
 On je ukrao, ah, srce iz grudi mi čak!
 Zašto je čudno što pobjednik sada se hvali divljaštvom:
 Nisam ga brinuo ja kao ni strelica broj.
 Nije izbacio Pean,² ubijajuć samog Pitóna,³
 Strelica više no taj dječak s idāljskōg⁴ tla. 20

¹ Amor (lat. *Amor*), sin Marsov i Venerin (lat. *Venus*), rimski bog ljubavi, izjednačen s grčkim Erosom (grč. Ἔρως). Naziva se i Kupidon (lat. *Cupido*). Najmlađi je i najljepši među bogovima, prikazuje se kao gol, krilat dječak s povezom na očima, s lukom i tobolcem punim strijela, kojima gada bogove i ljude, budeći u njima ljubavni zanos.

² Pean (grč. Παιάν, lat. *Paean*), nadimak boga Apolona (grč. Ἀπόλλων) kao »ozdravite-lja«.

³ Piton (grč. Πύθων, lat. *Python*), golemi zmaj kojega je ubio Apolon (grč. Ἀπόλλων) blizu Pita (Delfa), po čemu je dobio nadimak »pitonski«.

⁴ Idalija (lat. *Idalia*, prema grč. Ἰδάλιον), planinski grad na Cipru, posvećen Veneri (lat. *Venus*), te ujedno ime za cijeli otok Cipar, gdje je, prema jednoj predaji, rođen bog Amor.

Ne sub nube tamen tacitaque triumpher in umbra,
Hinc mea flagrantés uibrat in ossa faces.
Sic agor infelix nullo non saucius ictu
Parsque meae mentis uulnere nulla uacat.
Nec satis est, tumidis addit ludibria uerbis 25
Vt uacuum telis lustrat utrunque latus.
Nanque ait: »O nostri contemptor maxime regni,
Obprobrii discas esse poeta tui.
Iam frustra cupies uersus mollire seueros
Atque humilis fies conditor ipse soni. 30
Saepe Tibullaeo solabere uulnera cantu,
Veronę ignotus nec tibi passer erit;
Solus et antiquum mirabere saepe Philetam
Laudabisque mei carmina Callimachi,
Nec nisi uesano quaeres fomenta dolori 35
Cum tibi deciderint nomina magna, miser!

Trijumf da slavio ne bih u sjěni il' maglom pokriven,
 Zato u moju je kost žarku zavitlao luč.
 Tako, nesretan, živim izranjavan ubodom strijelā,
 Nema mjesta gdje moj pogođen nije čak duh.
 Ni to dosta mu nije, već šale nadmeno zbija 25
 Kada svaki mu bok osta bez strělicā svih.
 Reče mi: »Ti što silno prezireš kraljevstvo naše,
 Svoje sramote sad pjesnik nauči ti bit.
 Uzalud htjet ćeš omekšati ozbiljne stihove svoje:
 Moraš stvoriti zvuk koji je nježan i blāg. 30
 Često ćeš svoje blažiti rane tibulskim pjevom,⁵
 Veronskog vrapca⁶ stih neće ti nepoznat bit,
 Usto sam ćeš se često diviti drevnom Filėti,⁷
 Hvalit i slāvit ćeš ti moga Kalimaha⁸ stih,
 Nećeš tražiti melem samo za bezumne boli 35
 Kada se, jadniče, ti sretnoš s imenima tim!

⁵ Tibul, Albije (lat. *Albius Tibullus*), rimski pjesnik (vjerojatno Gabij, oko 54. pr. Kr. – Rim, oko 19. pr. Kr.). Pripadao je književnomu krugu Marka Valerija Mesale Korvina (lat. *Marcus Valerius Messalla Corvinus*). Uz Propercija (lat. *Sextus Propertius*) i Ovidija (lat. *Publius Ovidius Naso*) najpoznatiji je rimski elegijski pjesnik.

⁶ Odnosi se na rimskoga pjesnika Katula. Gaj Valerije Katul (lat. *Gaius Valerius Catullus*, Verona, oko 84. pr. Kr. – Rim, oko 54. pr. Kr.) pripadao je skupini tzv. »neterika«, pjesnika koji se svjesno odvrćaju od starijega rimskoga pjesništva, te svoje uzore vide u aleksandrijskoj pjesničkoj školi. Kao najveći pjesnik među njima, znatno je utjecao na rimske elegičare. Očuvano je 116 njegovih pjesama, od kojih su najpoznatije ljubavne pjesme posvećene Lezbiji (lat. *Lesbia*), kako Katul zove Klodiju (lat. *Clodia*).

⁷ Fileta (grč. Φιλήτας), ili Filita (grč. Φιλίτας), grčki pjesnik (otok Kos, oko 320. pr. Kr. – ?, oko 280. pr. Kr.). Osnivač aleksandrijske pjesničke škole. Njegove su elegije utjecale na rimske elegičare, posebice na Propercija i Ovidija.

⁸ Kalimah (grč. Καλλιμαχος), grčki književnik, filolog i knjižničar (Cirena, oko 310. pr. Kr. – ?, oko 240. pr. Kr.). Središnja osoba aleksandrijskoga književnoga kruga za vladavine Ptolemeja II. Filadelfa (grč. Πτολεμαῖος Φιλάδελφος, vladao od 284. do 246. pr. Kr.). Načela učenosti, kratkoće, duhovitosti, žanrovske raznolikosti naišla su na plodno tlo u Rimu, pa su posredovanjem Katula, Ovidija i Propercija (koji je za sebe držao da je rimski Kalimah) ostavila vidljiv trag i u sveukupnoj književnosti zapadnoga kruga.

Armorumque acies et Martia bella ualebunt:
 Fulmineosque ignes et mea bella canes.
 Sero quid sit Amor iam te didicisse pigebit,
 Flauia cum uires auxerit una meas.« 40
 Tunc ego: »Dux toto qui solus ab orbe triumphas,
 Fulminis oblitum qui facis esse Iouem,
 Ne, rogo, saeuitia uictricem pollue laurum:
 Iam tibi seruatus gloria maior ero!
 Vterius ne me, tantis ne perde sagittis: 45
 Vt ualeam, ductor magne, ualebo tuus!«
 Ille autem: »Haud nostro morieris uulnere, uates:
 Imperio liber sospes et esto meo.
 Illa sed, auxilio cuius sanescere quaeris,
 Illa erit exitio nata puella tuo!« 50
 Haec responsa dedit, uix qualia frondibus altis
 Chaonii nemoris praecinat augur auis.
 Nanque ego dum curis peterem te, uita, leuandis,
 Ac uelut ad medicam confugit aeger opem,
 Infelix perii, qui dum mea uulnera curo, 55
 Vulneror estque oculis plaga nouata tuis.
 Nec tot Ituraeas armare uenena sagittas
 Quaeque uolant retro Parthica tela ferunt,
 Quot lasciua tuis et caeca feruntur ocellis
 Nec nisi uisceribus spicula nota meis. 60

Čete pod oružjem vrijedne su kao i Mārsove bitke:
 Moj ćeš opjevati rat kao i vātreni plam.
 Kasno će bit da se kaješ što Amora spoznao nisi,
 Jednom kad Flavija još snage uveća mi sve!« 40
 Ja ću tad: »Vođo, što kuglom zemaljskōm pobjede nižeš,
 Zbòg tebe Jupiter⁹ sam vlastit zaboravlja grom,
 Molim te, bijesom nemoj okaljati pobjedni lovor:
 Ja ću ko službenik tvoj bit još na veću ti čast!
 Nemoj, nemoj me više strijelama gađati svojim: 45
 Vođo, da bih zdrav, uza te bit ću ja sved!«
 On će pak: »Pjesniče, nećeš od mojih preminuti rana,
 Budi slobodan sad, moja ne drži te vlast:
 Ali ona što misliš da zdrāvlje ti donijeti može,
 Ta će djevojka baš propast ti donijet i pād.« 50
 Takav mi odgovor pruži, što jedva u dōdōnskōj šumi,¹⁰
 S vrhova krošanja tih, proriče ptica ko vrač.
 Dok sam te tražio, dušo, svoje blažeći brige,
 Kao bolesnik što svōm lijeku se ućeci zna,
 Propadoh, nesretnik: dok sam svoje ja vidao rane, 55
 Tvoje su oči mi nov poguban donijele slom.
 Nisu itūrējskē¹¹ strelice tolik nosile otrov,
 Kao ni partski luk,¹² nazad što ciljati zna,
 Kakav su nosile strijele što lete iz očiju tvojih,
 Da bi u nājdalji kut srca se zarile mog. 60

⁹ Jupiter (lat. *Iuppiter, Diespiter*), vrhovni bog italskih naroda, poslije izjednačen s grčkim Zeusom (grč. Ζεύς). Jupiter je bog svjetla, koji šalje gmljavinu i munje.

¹⁰ Dodona (grč. Δωδώνη), antičko Zeusovo proročište i svetište u Epiru u sjeverozapadnoj Grčkoj. U grčko doba u Dodoni se budućnost pretkazivala po šuštanju lišća svetoga hrasta, a poslije i po zvucima cimbara.

¹¹ Itureja (lat. *Ituraea*), dio Palestine, danas Bacar. Ondje je u antici živjelo polunomadsko pleme Iturejaca, koji su bili poznati kao vješti strijelci.

¹² Parti (grč. Πάρθοι), antički iranski narod, naseljen u I. tisućljeću pr. Kr. na području jugoistočno od Kaspijskoga jezera i jugozapadno od Amu-Darje. Parti su bili vješti vojnici, a u antici je posebno poznat bio njihov zakrivljeni luk, kojim je bilo moguće upravljati putanjom strelica.

Vtque petens uenantis opem male cerua saluti
 Consulit et capitur credulitate sua,
 Quaeque procellarum nimium secura tenetur,
 Naufragium in portu saepe carina facit,
 Sic ego nunc pereo dum te, mea Flauia, credo 65
 Perfugium curis esse fidele meis.

Vesano neque enim dantur fomenta dolori,
 Vulneris unde fuit fons et origo mei:
 Immo recrudescit nunquam coitura cicatrix
 Plagaque uisceribus gliscit hylulca meis. 70
 Ipsa tamen nostro mitescere sanguine nescis,
 Passa nec officiis mollior esse meis,
 Quam, reor, Herculei nequeant mutare labores,
 Aut Asiae molles uincere diuitiae,
 Quo mihi uicinam laetho reuocare salutem 75
 Et luci uitae restituuisse uelis.

Si tamen insanos exoluam morte dolores,
 Mors mea, crede, tuum, Flauia, crimen erit!
 Nanque ego, quo tanti casus monimenta supersint,
 Mandabo haec tumuli fronte notanda mei: 80
 »Flauia, quae uita fuerat mihi carior ipsa,
 Causa immaturae mortis acerba fuit.«

Hanc tibi – crede mihi – parient mea funera laudem!
 Ah, tantum poteris lenta uidere nefas?
 Nec mihi, cum pheretro portabor inane cadauer, 85
 In cineres lacrimas ultima dona dabis?
 Nec pariter dices, cum flebor uoce meorum:
 »Hic mihi, proh Superi, fidus amator erat!«?

Et mea ut accensis lucebunt funera flammis,
 Ah, poteris uultus exhyllarare tuos, 90
 Nec laniata comas manibus, laniata capillos,
 Clamabis nomen terque quaterque meum?

Kao što zalud se nada lovčevoj pomoći srna,
 Pa joj lakòvjernòst ta sigurnu donosi smrt,
 Kao što lađa što drži da sigurnòm bit će od bürë,
 Često u luci baš bròdolom dòživì svoj,
 Tako srljam i já u pròpàst, Flavijo moja, 65
 Vjerujuć da si mi tì skrovište vjerno i spàs.
 Bezumnoj mojoj boli nikakve utjehe nema,
 Kada si ranama svim jedinim uzrokom ti:
 Štoviše, nikada neće zacijeljeti ožiljci moji,
 Golema rana mi k tom zjapi u grudima sad. 70
 Tebe smekšati neće ni moja prolivena krvca,
 Niti zbog usluga svih blažom ćeš imalo bit.
 Tebe obratili ne bi ni napori Herkula¹³ silnog,
 Niti bogàtstvo što znà nositi azijski kraj.
 Kad bi na samrti mene bar vratiti htjela u život: 75
 Kada bar svjetlost bi mom življenju donijela ti!
 Ako lude me patnje stajale budu života,
 Krivnju za moju smrt snosit ćeš, Flavijo, ti!
 Kako bi ostao neki spomen na strašan mi udes,
 Nadgrobnni spomenik moj natpis će nositi taj: 80
 »Flavijo, koja si bila od samog mi draža života,
 Uzrokom bješe uz tò prerane smrti mi, znaj!«
 Moj će ti – vjeruj mi – pogreb silnu donijeti slavu.
 Zašto nè možeš, ah, nepravdu spoznati tu?
 Nećeš li, kada me nijema i mrtva nosili budu, 85
 Posljednji dati mi dar, suze za pèpeo moj?
 Nećeš li kazati tada, dok nàda mnòm plakali budu:
 »Višnjji, kako me bje odano volio on!«
 Kada na pogrebu mome lojanice gorjeti stanu,
 Zar će lice ti moć imati veseli sjaj? 90
 Nećeš li čupati kosu i rukama trgati vlasi,
 Ime zazivat mi tad stalno, bez prestanka, ti?

¹³ Herkul ili Heraklo (grč. Ηρακλής, lat. *Hercules*), u grčkoj mitologiji, sin Zeusa (grč. Ζεύς) i Alkmene (grč. Ἀλκμήνη), polubog i najveći junak; personifikacija nadljudske snage.

Nec frustra membris frigentibus oscula figes
 Cum mihi pars sensus nulla superstes erit?
Si non uera dabis manifesti signa doloris, 95
 Non saltem tacita uulnera mente feres?
Et misera erepto sensu sine teste dolebis,
 Nec te terrebit mortis imago meae,
Lurida ut exanimis simulacra uidebis amici
 Et buxo et caera pallidiora noua? 100

Nećeš li zalud cjelivati udove ledene moje,
Pošto će osjeti svi posve napustiti njih?
Ako pak nè buděš javno svoju kazivala tugu, 95
Nećeš li ù sebi bar svoju podnositi bol?
Hoćeš li patiti sama, bez ikog, luda od bóla,
Neće li plašit te lik smrti što ote mi dah,
Kada ugledaš beskrvnu sjenu mrtvoga druga,
Koja bljeđa je još nego što vosak je nov? 100